

Oponentský posudek

Diplomové práce Martina Jíchy

Demokracie a právní stát: harmonie, nebo konflikt?

Práce byla odevzdána včas, má přiměřených 57 stran, seznam použité literatury, anglický a český abstrakt, key words, tedy všechny náležitosti jsou v pořádku

Práce napsána srozumitelně, bez chyb, zralým, přesným jazykem. Systematika práce je zdůvodněná, přehledná. Diplomant dokáže suverénně pracovat s abstrakty, vhodně cituje relevantní autory a umně je staví k sobě, vedle sebe i proti sobě. V tomto smyslu práce předsevzatý úkol plní: klade přesné, dnes suverénně aktuální otázky a pokouší se na ně odpovídat

Diplomant na jednom místě upozorňuje, že jeden z citovaných autorů (shodou okolností oponent, P.P.) si není jist jednoznačností adjektiva liberální. To je má jediný výtk: s některými pojmy autor pracuje jako s jednoznačnými. Patří mezi právě „liberalismus“, „hodnoty“ a „materiální“. Event. „nadpositivistické“ (hodnoty).

Takže i na tomto místě bych rád trval na tom, že současné spory o „liberální demokracii“ neblaze ovlivňují zmíněné nejasnosti. Liberalismu je přece přinejmenším „politický“ a „ekonomický“. Ekonomický a politický liberalismus se kupříkladu u nás v devadesátých letech příliš nepotkávaly. Tehdy získalo adjektivum liberalismus bez bližšího určení také velmi negativní konotace – přepjatosti ekonomického liberalismu („neoliberalismus“) mohly být snadno přenášeny i na liberalismus politický. V dnešním zpochybňování liberální demokracie hrají tyto špatné zkušenosti dosti

významnou roli. Autor mohl tyto různoběžnosti klíčového pojmu více zdůraznit.

Dnes se také používá pojem sociální liberalismus a kulturní liberalismus. Často se jednotlivé „liberalismy“ směšují: kupříkladu dnes liberalismus „kulturní“ (tzv. „progresivismus“, programově relativizují leckteré zavedené rozdíly mezi lidmi)) vrhá pochybné světlo na liberalismus vůbec, tedy i na ten politický, nám tak drahý. Spojuje všechna tato adjektiva jen velmi volně afinita ke svobodě – ta však může znamenat doslova leccos. Také relativismu, chaos, „neřád“.

Oponent si také není jist, zda diplomant dost jasně vymezil obsah adjektiva „materiální“ (a contr. „formální“).

Autor na mnoha místech odkazuje na pojem „hodnoty“, „hodnotový“ rámeček“. To je také velmi neurčité odkazování. A jaké hodnoty jde? Podle mého nestačí odkázat třeba na Evropu, či křesťanství, jak je to dnes zvykem – řekl bych dokonce nešvarem, pokrytectvím. Jsou to více méně prázdné fráze. Se světem hodnot se můžeme orientovat ve veřejném životě jedině tehdy, když odkazujeme na určité pořadí konkrétních hodnot, na hodnotovou hierarchii, na hodnotové preference. Mělo by být v rozpravě o hodnotách co je pro koho hodnota cennější než jiná hodnota někoho jiného, co lze/třeba obětovat ve prospěch čeho. V politice jde stále o toto pořadí, to ale nelze odbýt pouhým poukazem na „hodnoty“, „hodnotový rámeček“.

Obsahově neurčené, resp. obtížně neurčitelné pojmy odkazující jedna na druhou, vytvářejí cosi jako „bludný (tautologický) kruh“, který budí dojem, že vše je v pořádku, ačkoli by tato „pevnost“ ústavní demokracie v co nejužším propojením s právním státem nemuselo odolat nápor zvládnout nápor poptávky po autoritářských, diktátorských režimech.

Autor dospívá k rozumnému, realistickému závěru, že mezi demokracií a právním státem není vztah identity, ba že tu mohou existovat i tenze. Možná, že ho to mrzí, ale lépe si nalít čistého vína než žít s iluzemi. Oponent oceňuje poctivou, až úpornou minuciózní

snahu diplomanta dojít nakonec co možná přesnou analýzou pojmů k idylické jednotě – identitě, ale ještě více chválím odvahu připustit, že žádná idyla se nekoná. Jde o dvě mety, nikoli o jednu, „dvojjedinou“, a lze říci, že prostor hledání co největší míry identity či spíše blízkosti demokracie a právního státu je autentickým prostorem naplňování lidské svobody v tom nejvzácnějším smyslu slova. Člověk – homo politicus – je chtě nechtě nucen volit, a to je pak ona svoboda, která může být zažívána jako tíha, odpovědnost. Jako břemeno, kterého je eventuelně záhodno se zbavit. Utéci od něho.

Hodnotím tuto práci jako výbornou. Její autor snad ani nemůže její obhajobou toto hodnocení zvrátit. Moje poznámky k ní m jdou nejspíše nad rámec úkolu, který si diplomant vytýčil. A splnil.

V Praze, 17. května 2018

doc. JUDr. Petr Pithart

oponent